Berr hanes o'r pethau mwyaf hynod ym mywyd (pp 5-8)

James Albert Ukawsaw Groniosaw

1779

(1)

Yr	**oedd**	**gennyf**	**o**	**fy**	**mebyd**
*that.*PRON.REL	*be.*V.3S.IMPERF	*with_me.*PREP+PRON.1S	*of.*PREP	*my.*ADJ.POSS	*youth.*N.M.SG

fath	**o**	**feddwl**	**ymofyngar;**
*type.*N.F.SG+SM[or]bath.N.M.SG+SM	*of.*PREP	*thought.*N.M.SG+SM	*inquisitive.*ADJ

(2)

yr	**oeddwn**	**o**	**dymmer**
*that.*PRON.REL	*be.*V.1S.IMPERF	*he.*PRON.M.3S.SPOKEN[or]from.PREP[or]of.PREP	*temper.*N.F.SG

mwy	**prudd**	**a**	**distaw**	**nag**	**un**	**o**	**'m**
*more.*ADJ.COMP	*wise.*ADJ	*and.*CONJ	*silent.*ADJ	*than.*CONJ	*one.*NUM	*of.*PREP	*my.*ADJ.POSS

brodyr	**na**	**'m**	**chwiorydd.**
*brothers.*N.M.PL	*than.*CONJ	*my.*ADJ.POSS	*sisters.*N.F.PL

(3)

Mi	**a**	**'u**	**blinwn**	**hwynt**
I.PRON.1S	*and.*CONJ	*their.*ADJ.POSS	*tire.*V.1S.IMPERF[or]tire.V.1P.IMPER	*they.*PRON.3S

yn	**fynych**	**â**	**holiadau**
*stative.*STAT	*frequent.*ADJ+SM	*as.*CONJ[or]with.PREP[or]go.V.3S.PRES	*enquiry.*N.M.PL

na's	**gallent**
*which_not.*PRON.REL.NEG.SUBJ[or]which.....not.PRON	*be_able.*V.3P.IMPERF[or]be_able.V.3P.IMPER

eu	**hatteb:**
*their.*ADJ.POSS	*answer.*V.INFIN

(4)

am	**ba**	**achos**	**yr**	**oeddent**	**yn**
*for.*PREP	*which.*ADJ+SM	*cause.*N.M.SG	*that.*PRON.REL	*be.*V.3P.IMPERF	*stative.*STAT

diflasu	**arnaf,**	**am**	**eu**	**bod**	**yn**
*be_fed.up.with.*V.INFIN	*on_me.*PREP+PRON.1S	*for.*PREP	*their.*ADJ.POSS	*be.*V.INFIN	*stative.*STAT

tybied	**fy**	**mod**	**naill**	**ai**	**yn**
*suppose.*V.INFIN	*my.*ADJ.POSS	*be.*V.INFIN+NM	*either.*ADJ[or]either.CONJ	*or.*CONJ	*stative.*STAT

ynfyd	**neu**	**allan**	**o**	**'m**	**pwyll.**
*foolish.*ADJ	*or.*CONJ	*out.*ADV	*of.*PREP	*my.*ADJ.POSS	*common_sense.*N.M.SG

(5)

Diau	**fy**	**mod**	**ar**	**rai**	**prydiau**
*doubtless.*ADJ[or]certain.ADJ	*my.*ADJ.POSS	*be.*V.INFIN+NM	*on.*PREP	*some.*PREQ+SM	*meal.*N.M.PL

yn	**bur**	**annedwydd**	**ynof**	**fy**
*stative.*STAT	*fairly.*PREQ+SM[or]pure.ADJ+SM	*unhappy.*ADJ	*in_me.*PREP+PRON.1S	*my.*ADJ.POSS

hun:
*self.*PRON.SG

(6) **yr oedd e ’n gwasgu yn**
that.PRON.REL be.V.3S.IMPERF he.PRON.M.3S.SPOKEN stative.STAT squeeze.V.INFIN stative.STAT

gryf ar fy meddwl
strong.ADJ+SM on.PREP my.ADJ.POSS thought.N.M.SG[or]think.V.2S.IMPER[or]think.V.INFIN

fod rhyw Ddyn mawr o allu yn
be.V.INFIN+SM some.PREQ man.N.M.SG+SM big.ADJ of.PREP be_able.V.INFIN+SM stative.STAT

cyfaneddu uwch yr haul, y lleuad
inhabit.V.INFIN[or]inhabit.V.INFIN higher.ADJ the.DET.DEF sun.N.M.SG the.DET.DEF moon.N.F.SG

a ’r ser, y rhai oedd gwrthddrychau
and.CONJ the.DET.DEF stars.N.F.PL the.DET.DEF some.PRON be.V.3S.IMPERF object.N.M.SG

ein haddoliad ni.
our.ADJ.POSS worship.N.M.SG+H we.PRON.1P

(7) **Hi ddioddefai fy mam anwyl**
she.PRON.F.3S suffer.V.3S.IMPERF+SM my.ADJ.POSS mother.N.F.SG dear.ADJ

dirion gennyf ragor
land.V.1P.PAST.SPOKEN+SM[or]land.V.3P.PAST.SPOKEN+SM with_me.PREP+PRON.1S more.QUAN+SM

nâ neb arall o ’m cyfeillion.
than.CONJ anyone.PRON other.ADJ of.PREP my.ADJ.POSS mates.N.M.PL

(8) **Yn fynych mi ddyrchafwn fy**
stative.STAT frequent.ADJ+SM aff.PRT raise.V.1S.IMPERF+SM[or]raise.V.1P.PRES+SM my.ADJ.POSS

llaw tu a ’r nef, ac a
hand.N.F.SG side.N.M.SG and.CONJ the.DET.DEF heaven.N.F.SG and.CONJ and.CONJ

ofynwn iddi pwy oedd yn byw
ask.V.1S.IMPERF to_her.PREP+PRON.F.3S who.PRON be.V.3S.IMPERF stative.STAT live.V.INFIN

yno?
there.ADV

(9) **ac anfoddlon iawn oeddwn pan dywedai hi**
and.CONJ unwilling.ADJ very.ADV be.V.1S.IMPERF when.CONJ say.V.3S.IMPERF she.PRON.F.3S

wrthyf, yr haul, y lloer a
to_me.PREP+PRON.1S the.DET.DEF sun.N.M.SG the.DET.DEF moonq.N.F.SG and.CONJ

’r ser, gan fy mod yn credu
the.DET.DEF stars.N.F.PL with.PREP my.ADJ.POSS be.V.INFIN+NM stative.STAT believe.V.INFIN

yn fy meddwl fy
stative.STAT my.ADJ.POSS thought.N.M.SG[or]think.V.2S.IMPER[or]think.V.INFIN my.ADJ.POSS

hun fod yn rhaid bod yno
self.PRON.SG be.V.INFIN+SM stative.STAT[or]in.PREP necessity.N.M.SG be.V.INFIN there.ADV

ryw Allu mwy.
some.PREQ+SM capability.N.M.SG+SM more.ADJ.COMP

(10) **Yr oeddwn yn suddo yn fynych**
that.PRON.REL be.V.1S.IMPERF stative.STAT sink.V.INFIN stative.STAT frequent.ADJ+SM

mewn rhyfeddod wrth edrych ar waith
in.PREP marvel.N.MF.SG by.PREP look.V.INFIN on.PREP time.N.F.SG+SM[or]work.N.M.SG+SM

y greadigaeth:
the.DET.DEF creation.N.F.SG+SM

(11) **ofnus ac anesmwyth oeddwn, ac ni’s**
*timid.*ADJ *and.*CONJ *uneasy.*ADJ *be.*V.1S.IMPERF *and.*CONJ *neg.*PRT+OBJ

gallaswn ddywedyd am ba beth.
*be_able.*V.1S.PLUPERF *say.*V.INFIN+SM *for.*PREP *which.*ADJ+SM *what.*INT[or]thing.N.M.SG+SM

(12) **Eisiau oedd arnaf i gael**
*want.*N.M.SG *be.*V.3S.IMPERF *on_me.*PREP+PRON.1S I.PRON.1S *get.*V.INFIN+SM

fy nghyfarwyddo am bethau ag na’s
*my.*ADJ.POSS *direct.*V.INFIN+NM *for.*PREP *things.*N.M.PL+SM *with.*PREP *which.....not.*PRON

gallasai un dyn
*be_able.*V.3S.PLUPERF *one.*NUM *be.*V.3P.PRES[or]man.N.M.SG[or]draw_.V.3S.PRES+SM

roi gwybod i mi;
*give.*V.INFIN+SM *know.*V.INFIN *to.*PREP I.PRON.1S

(13) **ac yn wastad yr oeddwn heb**
*and.*CONJ *stative.*STAT *flat.*ADJ+SM *that.*PRON.REL *be.*V.1S.IMPERF *without.*PREP

gael dim boddlondeb.
*get.*V.INFIN+SM *not.*ADV *satisfaction.*N.M.SG

(14) **Yr argraphiadau rhyfeddol hyn a ddechreuasant**
*the.*DET.DEF *impression.*N.M.PL *wonderful.*ADJ *this.*PRON.SP *and.*CONJ *begin.*V.3P.PAST+SM

yn fy mebyd, ac a ’m
*stative.*STAT[or]in.PREP *my.*ADJ.POSS *youth.*N.M.SG *and.*CONJ *and.*CONJ *my.*ADJ.POSS

dilynasant I yn wastadol nes
*follow.*V.3P.PAST I.PRON.1S[or]to.PREP *stative.*STAT[or]in.PREP *perpetual.*ADJ *nearer.*ADJ.COMP

gadewais fy rhieni;
*leave.*V.1S.PAST *my.*ADJ.POSS *parents.*N.M.PL

(15) **yr hyn sydd yn rhoddi i mi**
*the.*DET.DEF *this.*PRON.SP *be.*V.3SP.PRES.REL *stative.*STAT *give.*V.INFIN *to.*PREP I.PRON.1S

achos o ryfeddod a diolchgarwch.
*cause.*N.M.SG *of.*PREP *marvel.*N.MF.SG+SM *and.*CONJ *gratitude.*N.M.SG

(16)

Yn	**y**	**modd**	**hwn**	**mi**	**dyfais**
in.PREP	*the.DET.DEF*	*means.N.M.SG*	*this.ADJ.DEM.M.SG*	*aff.PRT*	*device.N.F.SG[or]grow.V.1S.PAST+SM*

yn	**fwy**	**fwy**	**anesmwyth**	**bob**	**dydd,**
stative.STAT	*more.ADJ.COMP+SM*	*more.ADJ.COMP+SM*	*uneasy.ADJ*	*each.PREQ+SM*	*day.N.M.SG*

fel	**ar**	**un**	**dydd**	**Sadwrn**	**(yr**	**hwn**
like.CONJ	*on.PREP*	*one.NUM*	*day.N.M.SG*	*Saturday.N.M.SG*	*the.DET.DEF*	*this.PRON.M.SG*

yw	**’r**	**dydd**	**ar**	**ba**	**un**	**yr**
be.V.3S.PRES	*the.DET.DEF*	*day.N.M.SG*	*on.PREP*	*which.ADJ+SM*	*one.NUM*	*that.PRON.REL*

y’m	**ni**	**yn**	**cadw**	**’n**
be.V.1P.PRES	*we.PRON.1P*	*stative.STAT*	*keep.V.INFIN*	*stative.STAT[or]in.PREP*

Sabbath)	**yr**	**ymdrabaeddais**	**mewn**
Sabbath.N.M.SG	*that.PRON.REL*	*wallow_in.V.1S.PAST[or]wallow.V.1S.PAST*	*in.PREP*

blinderau	**ac**	**ofnau**	**na’s**
affliction.N.M.PL	*and.CONJ*	*fears.N.M.PL*	*which_not.PRON.REL.NEG.SUBJ[or]which.....not.PRON*

gellir	**eu**	**manegu,**	**a**
be_able.V.0.PRES[or]get_wiser.V.0.PRES.LITERARY+SM	*their.ADJ.POSS*	*express.V.INFIN*	*and.CONJ*

’r	**hyn**	**sy**	**’n**	**fwy**	**anghyffredin,**
the.DET.DEF	*this.PRON.SP*	*be.V.3SP.PRES.REL*	*stative.STAT*	*more.ADJ.COMP+SM*	*uncommon.ADJ*

ni’s	**gallaswn**	**roi**	**rheswm**	**amdanynt.**
neg.PRT+OBJ	*be_able.V.1S.PLUPERF*	*give.V.INFIN+SM*	*reason.N.M.SG*	*for.them.PREP+PRON.3P*

(17)

Mi	**gyfodais**	**ar**	**ol**	**ein**
aff.PRT	*lift.V.1S.PAST+SM*	*on.PREP*	*track.N.M.SG[or]rear.ADJ*	*our.ADJ.POSS*

harfer	**ni,**	**o**	**ddautu**	**tri**
habit.N.M.SG+H[or]use.V.INFIN+H	*we.PRON.1P*	*of.PREP*	*two_sides.N+SM*	*three.NUM.M*

o	**’r**	**gloch**	**(fel**	**yr**	**y’m**	**ni**
of.PREP	*the.DET.DEF*	*bell.N.F.SG+SM*	*like.CONJ*	*that.PRON.REL*	*be.V.1P.PRES*	*we.PRON.1P*

yn	**rhwym**	**o**	**fod**	**yn**	**ein**
stative.STAT	*obliged.ADJ*	*of.PREP*	*be.V.INFIN+SM*	*stative.STAT[or]in.PREP*	*our.ADJ.POSS*

lle	**addoliad**	**awr**	**cyn**	**codi**	**haul)**
where.INT[or]place.N.M.SG	*worship.N.M.SG*	*hour.N.F.SG*	*before.PREP*	*lift.V.INFIN*	*sun.N.M.SG*

nid	**ydym**	**yn**	**dweud**	**dim**
(it.is).not.ADV	*be.V.1P.PRES*	*stative.STAT*	*say.V.INFIN*	*nothing.N.M.SG[or]not.ADV*

yn	**ein**	**haddoliad,**	**ond**	**yn**	**para**
stative.STAT[or]in.PREP	*our.ADJ.POSS*	*worship.N.M.SG+H*	*but.CONJ*	*stative.STAT*	*last.V.INFIN*

ar	**ein**	**gliniau**	**gan**	**ddal**	**ein**
on.PREP	*our.ADJ.POSS*	*knee.N.M.PL*	*with.PREP*	*continue.V.INFIN+SM*	*our.ADJ.POSS*

dwylo	**i**	**fynu,**	**heb**	**yngan**	**gair**	**nes**
hands.N.F.PL	*to.PREP*	*up.ADV*	*without.PREP*	*pronounce.V.INFIN*	*word.N.M.SG*	*nearer.ADJ.COMP*

bo	**’r**	**haul**	**ar**	**ryw**	**uchder,**
[if.it.were].ADV+SM	*the.DET.DEF*	*sun.N.M.SG*	*on.PREP*	*some.PREQ+SM*	*height.N.M.SG*

yr	**hyn**	**wyf**	**yn**	**feddwl**	**allai**
the.DET.DEF	*this.PRON.SP*	*be.V.1S.PRES*	*stative.STAT*	*think.V.INFIN+SM*	*be_able.V.3S.IMPERF+SM*

fod	**o**	**ddautu**	**10**	**neu**	**11**	**o**	**’r**
be.V.INFIN+SM	*he.PRON.M.3S.SPOKEN*	*two_sides.N+SM*	*10*	*or.CONJ*	*11*	*of.PREP*	*the.DET.DEF*

gloch	**yn**	**Lloegr:**
bell.N.F.SG+SM	*stative.STAT[or]in.PREP*	*England.N.F.SG.PLACE*

(18) **pan wrth ryw arwydd wnair gan yr**
*when.*CONJ *by.*PREP *some.*PREQ+SM *sign.*N.MF.SG *do.*V.0.PRES+SM *with.*PREP *the.*DET.DEF

offeiriad yr ydym yn codi i fynu
*priest.*N.M.SG *that.*PRON.REL *be.*V.1P.PRES *stative.*STAT *lift.*V.INFIN I.PRON.1S *up.*ADV

(am fod ein haddoliad wedi darfod) ac
*for.*PREP *be.*V.INFIN+SM *our.*ADJ.POSS *worship.*N.M.SG+H *after.*PREP *expire.*V.INFIN *and.*CONJ

yn ymadael bawb i 'w le
*stative.*STAT *depart.*V.INFIN *everyone.*PRON+SM *to.*PREP 3S.ADJ.POSS *place.*N.M.SG+SM

neilltuol ei hun.
*particular.*ADJ *her.*ADJ.POSS[or]3S.ADJ.POSS[or]go.V.2S.PRES *self.*PRON.SG

(19) **Lle ein cyfarfod sydd tan**
*where.*INT[or]place.N.M.SG *our.*ADJ.POSS *meet.*V.INFIN *be.*V.3SP.PRES.REL *until.*PREP

bren palmwydden fawr lydan;
*wood.*N.M.SG+SM *palm_tree.*N.F.SG *big.*ADJ+SM *wide.*ADJ+SM

(20) **yr ydym yn rhannu ein hunain i**
*that.*PRON.REL *be.*V.1P.PRES *stative.*STAT *divide.*V.INFIN *our.*ADJ.POSS *self.*PRON.PL *to.*PREP

amryw gynlleidfaoedd;
*several.*PREQ *audiences.*N.F.PL+SM

(21) **am fod yn amhosibl i 'r unrhyw**
*for.*PREP *be.*V.INFIN+SM *stative.*STAT *impossible.*ADJ *to.*PREP *the.*DET.DEF *any.*ADJ

bren i orchguddio trigolion yr holl
*wood.*N.M.SG+SM *to.*PREP *cover.*V.INFIN+SM *inhabitants.*N.M.PL *the.*DET.DEF *all.*PREQ

ddinas, er eu bod hwy yn fawrion
*city.*N.F.SG+SM *er.*IM *their.*ADJ.POSS *be.*V.INFIN *they.*PRON.3P *stative.*STAT *great.*ADJ+SM

iawn, yn uchel a godidog rhagorol:
*very.*ADV *stative.*STAT *high.*ADJ *and.*CONJ *excellent.*ADJ *excellent.*ADJ

(22) **defnyddioldeb a thegwch pa rai ni's**
*utility.*N.M.SG *and.*CONJ *beauty.*N.M.SG+AM *which.*ADJ *some.*PRON+SM *neg.*PRT+OBJ

gellir ei ddisgrifio;
*be_able.*V.0.PRES[or]get_wiser.V.0.PRES.LITERARY+SM 3S.ADJ.POSS *describe.*V.INFIN+SM

(23) **mae 'n gwasanaethu trigolion y wlad**
*be.*V.3S.PRES *stative.*STAT *serve.*V.INFIN *inhabitants.*N.M.PL *the.*DET.DEF *country.*N.F.SG+SM

o fwyd, diod a dillad;
*of.*PREP *food.*N.M.SG+SM *drink.*N.F.SG *and.*CONJ *clothes.*N.M.PL

(24)

mae	**corph**	**y**	**balmwydden**	**yn**
be.V.3S.PRES	*body.N.M.SG*	*the.DET.DEF*	*palm_tree.N.F.SG+SM*	*stative.STAT*

fawr	**iawn;**	**ac**	**ar**	**ryw**	**amser**	**o**
big.ADJ+SM	*very.ADV*	*and.CONJ*	*on.PREP*	*some.PREQ+SM*	*time.N.M.SG*	*of.PREP*

’r	**flwyddyn**	**maent**	**yn**
the.DET.DEF	*year.N.F.SG+SM*	*be.V.3P.PRES[or]be.V.3P.SUBJ.PAST+NM*	*stative.STAT*

gollwng	**ymaith**	**ei**	**sudd**	**ef,**	**ac**	**yn**
release.V.INFIN	*away.ADV*	*3S.ADJ.POSS*	*juice.N.M.SG*	*he*	*and.CONJ*	*stative.STAT*

dwyn	**llestri**	**i**
take.V.INFIN	*vessel.N.M.PL[or]put_into.a.vessel.V.2S.PRES[or]put_into.a.vessel.V.2S.PRES*	*to.PREP*

dderbyn	**ei**	**win**	**ef,**	**o**
receive.V.INFIN+SM[or]accept.V.INFIN+SM	*3S.ADJ.POSS*	*wine.N.M.SG+SM*	*he*	*he.PRON.M.3S.SPOKEN*

ba	**un**	**maent**	**yn**	**tynnu**
which.ADJ+SM	*one.NUM*	*be.V.3P.PRES[or]be.V.3P.SUBJ.PAST+NM*	*stative.STAT*	*draw.V.INFIN*

allan	**gyflawnder**	**mawr,**	**nattur**	**pa**	**un**	**sydd**
out.ADV	*abundance.N.M.SG*	*big.ADJ*	*nature.N.F.SG*	*which.ADJ*	*one.NUM*	*be.V.3SP.PRES.REL*

yn	**hyfryd**	**felus:**
stative.STAT	*delightful.ADJ*	*sweet.ADJ+SM*

(25)

dail	**y**	**pren**	**hwn**	**sydd**
leaf.N.F.PL	*the.DET.DEF*	*wood.N.M.SG*	*this.ADJ.DEM.M.SG*	*be.V.3SP.PRES.REL*

o	**nattur**	**sidan;**
he.PRON.M.3S.SPOKEN[or]from.PREP[or]of.PREP	*nature.N.F.SG*	*silk.N.M.SG*

(26)

maent	**yn**	**fawr**	**ac**	**yn**
be.V.3P.PRES[or]be.V.3P.SUBJ.PAST+NM	*stative.STAT*	*big.ADJ+SM*	*and.CONJ*	*stative.STAT*

dyner;
tender.ADJ+SM

(27)

pan	**b’ont**	**wedi**	**sychu**	**a**	**’u**	**tynnu**
when.CONJ	*be.V.3P.SUBJ*	*after.PREP*	*dry.V.INFIN*	*and.CONJ*	*their.ADJ.POSS*	*draw.V.INFIN*

yn	**ddarnau**	**oddi**	**wrth**	**eu**	**gilydd,**
stative.STAT	*pieces.N.M.PL+SM*	*from.PREP*	*by.PREP*	*their.ADJ.POSS*	*other.N.M.SG+SM*

maent	**yn**	**ymddangos**	**fel**	**llîn**
be.V.3P.PRES[or]be.V.3P.SUBJ.PAST+NM	*stative.STAT*	*appear.V.INFIN*	*like.CONJ*	*flax.N.M.SG*

Lloegr,	**ac**	**y**	**mae**	**dinasyddion**	**Bournou**
England.N.F.SG.PLACE	*and.CONJ*	*that.PRON.REL*	*be.V.3S.PRES*	*citizens.N.M.PL*	*name*

yn	**ei**	**weithio**	**ef**	**yn**	**ddillad,**	**&c.**
stative.STAT	*3S.ADJ.POSS*	*work.V.INFIN+SM*	*he*	*stative.STAT*	*clothes.N.M.PL+SM*	*etc.ABBREV*

(28)

Y	**pren**	**hwn**	**sydd**	**hefyd**	**yn**
the.DET.DEF	*wood.N.M.SG*	*this.ADJ.DEM.M.SG*	*be.V.3SP.PRES.REL*	*also.ADV*	*stative.STAT*

dwyn	**planhigyn**	**neu**	**sylwedd**	**ag**	**sydd**	**yn**
take.V.INFIN	*plant.N.M.SG*	*or.CONJ*	*substance.N.M.SG*	*with.PREP*	*be.V.3SP.PRES.REL*	*stative.STAT*

ymddangos	**fel**	**cabbage,**	**ac**	**yn**	**gyffelyb**	**iawn**
appear.V.INFIN	*like.CONJ*	*cabbage.N.F.PL*	*and.CONJ*	*stative.STAT*	*similar.ADJ+SM*	*very.ADV*

iddi,	**mewn**	**blas**	**bron**
to_her.PREP+PRON.F.3S	*in.PREP*	*taste.N.M.SG[or]flavour.N.M.SG*	*breast.N.F.SG[or]almost.ADV*

yr	**un**	**fath;**
the.DET.DEF	*one.NUM*	*type.N.F.SG+SM[or]bath.N.M.SG+SM*

(29) **mae yn tyfu rhwng y canghennau.**
be.V.3S.PRES stative.STAT grow.V.INFIN between.PREP the.DET.DEF branches.N.F.PL

(30) **Y mae ef hefyd yn dwyn**
that.PRON.REL be.V.3S.PRES he also.ADV stative.STAT take.V.INFIN
cneuen,
nut.N.F.SG[or]gather_nuts.V.3P.IMPER.SPOKEN[or]gather_nuts.V.3P.IMPER.SPOKEN
yn agos yn gyffelyb i cocoa,
stative.STAT near.ADJ stative.STAT similar.ADJ+SM to.PREP cocoa.N.M.SG[or]cocoa.N.M.SG
yr hon sy 'n cynnwys cnewyllyn
the.DET.DEF this.PRON.F.SG be.V.3SP.PRES.REL stative.STAT contain.V.INFIN kernel.N.M.SG
ym mha un y mae llawnder
in.PREP which.ADJ+NM one.NUM that.PRON.REL be.V.3S.PRES abundance.N.M.SG
mawr o laeth, yn hyfryd iawn ei
big.ADJ of.PREP milk.N.M.SG+SM stative.STAT delightful.ADJ very.ADV 3S.ADJ.POSS
flas:
flavour.N.M.SG+SM[or]taste.N.M.SG+SM

(31) **y plisgyn sydd o**
the.DET.DEF shell.N.M.SG be.V.3SP.PRES.REL he.PRON.M.3S.SPOKEN[or]from.PREP[or]of.PREP
sylwedd galed, ac o ymddangosiad
substance.N.M.SG hard.ADJ+SM and.CONJ of.PREP appearance.N.M.SG
têg iawn, ac sydd yn gwasanaethu
fair.ADJ very.ADV and.CONJ be.V.3SP.PRES.REL stative.STAT serve.V.INFIN
yn amrywiol fath o
stative.STAT assorted.ADJ type.N.F.SG+SM[or]bath.N.M.SG+SM of.PREP
lestri,
put_into.a.vessel.V.2S.PRES+SM[or]put_into.a.vessel.V.2S.PRES+SM[or]vessel.N.M.PL+SM
&c.
etc.ABBREV

(32) **Ond i fyned ymlaen;**
but.CONJ to.PREP go.V.INFIN+SM forward.ADV

(33) **ar ol i addoliad ein Sabbath**
on.PREP track.N.M.SG[or]rear.ADJ to.PREP worship.N.M.SG our.ADJ.POSS Sabbath.N.M.SG
fyned heibio (y diwrnod yr oeddwn yn
go.V.INFIN+SM past.PREP the.DET.DEF day.N.M.SG that.PRON.REL be.V.1S.IMPERF stative.STAT
fwy trallodedig a chystuddiedig nag erioed)
more.ADJ.COMP+SM afflicted.ADJ and.CONJ afflicted.ADJ+AM than.CONJ never.ADV
yr oeddem bawb ar ein ffordd
that.PRON.REL be.V.1P.IMPERF everyone.PRON+SM on.PREP our.ADJ.POSS road.N.F.SG
adref fel arferol, pan darfu i gwmmwl
homewards.ADV like.CONJ usual.ADJ when.CONJ disturb.V.INFIN+SM to.PREP cloud.N.M.SG+SM
du anghyffredin gyfodi a gorchguddio 'r
side.N.M.SG+SM uncommon.ADJ lift.V.INFIN+SM and.CONJ cover.V.INFIN the.DET.DEF
haul;
sun.N.M.SG

(34) **yna canlynodd gwlaw trwm iawn a tharanau**
there.ADV follow.V.3S.PAST rain.N.M.SG heavy.ADJ very.ADV and.CONJ thunder.N.F.PL+AM
mwy dychrynllyd nag a glywais erioed o
more.ADJ.COMP frightful.ADJ than.CONJ and.CONJ hear.V.1S.PAST+SM never.ADV of.PREP
’r blaen:
the.DET.DEF front.N.M.SG

(35) **y nefoedd a ruodd, a ’r**
the.DET.DEF heavens.N.F.PL and.CONJ roar.V.3S.PAST+SM and.CONJ the.DET.DEF
ddaear a grynodd gan eu swn:
earth.N.F.SG+SM and.CONJ shiver.V.3S.PAST+SM with.PREP their.ADJ.POSS noise.N.M.SG
hyn a weithiodd arnaf yn
this.ADJ.DEM.SP and.CONJ work.V.3S.PAST+SM on_me.PREP+PRON.1S stative.STAT
ddwfn ac a ’m taflodd i
deep.ADJ+SM and.CONJ and.CONJ my.ADJ.POSS throw.V.3S.PAST I.PRON.1S[or]to.PREP
lawr;
floor.N.M.SG+SM

(36) **fel yr wylais yn druenus, ac fel**
like.CONJ that.PRON.REL weep.V.1S.PAST stative.STAT wretched.ADJ+SM and.CONJ like.CONJ
na’s gallaswn ddilyn
which_not.PRON.REL.NEG.SUBJ[or]which.....not.PRON be_able.V.1S.PLUPERF follow.V.INFIN+SM
fy nghyfneseifiaid a ’m cyfeillion i
my.ADJ.POSS kinsman.N.M.PL+NM and.CONJ my.ADJ.POSS mates.N.M.PL to.PREP
dref.
town.N.F.SG+SM

(37) **Gorfu arnaf aros, a theimlo**
have_to.V.3S.PAST on_me.PREP+PRON.1S wait.V.INFIN and.CONJ feel.V.INFIN+AM
yr oeddwn fel pe buasai fy nghoesau
that.PRON.REL be.V.1S.IMPERF like.CONJ if.CONJ be.V.3S.PLUPERF my.ADJ.POSS leg.N.F.PL+NM
wedi eu rhwymo, a chrynu yr
after.PREP their.ADJ.POSS bind.V.INFIN and.CONJ shiver.V.INFIN+AM that.PRON.REL
oeddent tanaf:
be.V.3P.IMPERF under_me.PREP+PRON.1S

(38) **felly mi safais yn llonydd, gan fy**
so.ADV aff.PRT stand.V.1S.PAST.SPOKEN stative.STAT still.ADJ with.PREP my.ADJ.POSS
mod yn ofni yn fawr y
be.V.INFIN+NM stative.STAT fear.V.INFIN stative.STAT big.ADJ+SM that.PRON.REL
Dyn o allu ag oeddwn I
be.V.3P.PRES[or]man.N.M.SG of.PREP be_able.V.INFIN+SM with.PREP be.V.1S.IMPERF I.PRON.1S
yn gredu ynof fy hun ei
stative.STAT believe.V.INFIN+SM in_me.PREP+PRON.1S my.ADJ.POSS self.PRON.SG 3S.ADJ.POSS
fod yn byw uwch ben.
be.V.INFIN+SM stative.STAT live.V.INFIN higher.ADJ head.N.M.SG+SM

(39) **Un o ’m cyfeillion ieuaingc, yr hwn**
one.NUM of.PREP my.ADJ.POSS mates.N.M.PL young.ADJ the.DET.DEF this.PRON.M.SG
oedd â chariad neilltuol attaf
be.V.3S.IMPERF with.PREP love.N.MF.SG+AM particular.ADJ to_me.PREP+PRON.1S
fi a minnau atto yntef,
I.PRON.1S+SM and.CONJ I.PRON.EMPH.1S to_him.PREP+PRON.M.3S he.PRON.EMPH.M.3S
a ddaeth yn ol i edrych
and.CONJ come.V.3S.PAST+SM stative.STAT track.N.M.SG[or]rear.ADJ to.PREP look.V.INFIN
amdanaf:
for_me.PREP+PRON.1S

(40) **fe ofynodd i mi paham yr**
what.INT+SM ask.V.3S.PAST+SM I.PRON.1S[or]to.PREP I.PRON.1S why?.ADV that.PRON.REL
oeddwn yn sefyll yn llonydd yn y
be.V.1S.IMPERF stative.STAT stand.V.INFIN stative.STAT still.ADJ in.PREP the.DET.DEF
fath wlaw creulon?
type.N.F.SG+SM[or]bath.N.M.SG+SM rain.N.M.SG+SM[or]hand.N.F.SG+SM cruel.ADJ

(41) **ni’s dywedais wrtho ond yn**
neg.PRT+OBJ say.V.1S.PAST to_him.PREP+PRON.M.3S but.CONJ stative.STAT
unig bod fy nghoesau I yn
only.PREQ[or]lonely.ADJ be.V.INFIN my.ADJ.POSS leg.N.F.PL+NM to.PREP stative.STAT
weinion, ac na’s
weak.ADJ.F.PL+SM and.CONJ which_not.PRON.REL.NEG.SUBJ[or]which.....not.PRON
gallaswn ddyfod yn gynt:
be_able.V.1S.PLUPERF come.V.INFIN+SM stative.STAT earlier.ADJ+SM

(42) **fe effeithiodd yn fawr arno wrth**
what.INT+SM effect.V.3S.PAST stative.STAT big.ADJ+SM on_him.PREP+PRON.M.3S by.PREP
fy ngweled I yn wylo, ac fe
my.ADJ.POSS see.V.3S.IMPER+NM I.PRON.1S stative.STAT weep.V.INFIN and.CONJ what.INT+SM
’m cymmerodd I erbyn fy
my.ADJ.POSS take.V.3S.PAST[or]take.V.3S.PAST I.PRON.1S[or]to.PREP by.PREP my.ADJ.POSS
llaw, ac a ddywedodd y dygai
hand.N.F.SG and.CONJ and.CONJ say.V.3S.PAST+SM that.PRON.REL take.V.3S.IMPERF
efe fi adref, yr hyn a
he[or]he,.him,.it.PRON I.PRON.1S+SM homewards.ADV the.DET.DEF this.PRON.SP and.CONJ
wnaeth.
do.V.3S.PAST+SM

(43) **Fy mam a gyffrôdd yn**
my.ADJ.POSS mother.N.F.SG and.CONJ excite.V.3S.PAST+SM stative.STAT
fawr am i mi aros allan yn y
big.ADJ+SM for.PREP to.PREP I.PRON.1S wait.V.INFIN out.ADV in.PREP the.DET.DEF
fath dywydd creulon;
type.N.F.SG+SM[or]bath.N.M.SG+SM weather.N.M.SG+SM cruel.ADJ

(44) **hi ofynodd i mi amryw**
*she.*PRON.F.3S *ask.*V.3S.PAST+SM *I.*PRON.1S[or]to.PREP *I.*PRON.1S *several.*PREQ

gwestiynau paham y gwnaethum felly, ac a
*questions.*N.M.SG+SM *why?.*ADV *that.*PRON.REL *do.*V.1S.PAST *so.*ADV *and.*CONJ *and.*CONJ

oeddwn I yn iach?
*be.*V.1S.IMPERF *I.*PRON.1S *stative.*STAT *healthy.*ADJ

(45) **Fy anwyl fam, ebe fi, attolwg pwy**
*my.*ADJ.POSS *dear.*ADJ *mother.*N.F.SG+SM *said.V* *I.*PRON.1S+SM *prithee.*IM *who.*PRON

yw y Dyn mawr o allu ag
*be.*V.3S.PRES *that.*PRON.REL *man.*N.M.SG *big.*ADJ *of.*PREP *be_able.*V.INFIN+SM *with.*PREP

sydd yn gwneuthur y taranau?
*be.*V.3SP.PRES.REL *stative.*STAT *create.*V.INFIN *the.*DET.DEF *thunder.*N.F.PL

(46) **hi ddywedodd, nad oedd un**
*she.*PRON.F.3S *say.*V.3S.PAST+SM *who_not.*PRON.REL.NEG *be.*V.3S.IMPERF *one.*NUM

gallu ond yr haul, y lloer a
*be_able.*V.INFIN *but.*CONJ *the.*DET.DEF *sun.*N.M.SG *the.*DET.DEF *moonq.*N.F.SG *and.*CONJ

’r ser;
*the.*DET.DEF *stars.*N.F.PL

(47) **ac mai hwy wnaeth ein**
*and.*CONJ *that_it_is.*CONJ.FOCUS *longer.*ADJ[or]they.PRON.3P *do.*V.3S.PAST+SM *our.*ADJ.POSS

gwlad ni oll.
*country.*N.F.SG *we.*PRON.1P *all.*ADJ

(48) **Mi ofynais eilwaith o ba**
*I.*PRON.1S *ask.*V.1S.PAST *again.*ADV *he.*PRON.M.3S.SPOKEN[or]from.PREP[or]of.PREP *which.*ADJ+SM

le y daeth ein holl
*place.*N.M.SG+SM[or]where.INT+SM *that.*PRON.REL *come.*V.3S.PAST *our.*ADJ.POSS *all.*PREQ

bobl ni?
*people.*N.F.SG+SM *we.*PRON.1P

(49) **Hi ’m hattebodd, un o ’r llall;**
*she.*PRON.F.3S *my.*ADJ.POSS *answer.*V.3S.PAST *one.*NUM *of.*PREP *the.*DET.DEF *other.*PRON

(50) **ac felly hi ’m dygodd yn**
*and.*CONJ *so.*ADV *she.*PRON.F.3S *my.*ADJ.POSS *take.*V.3S.PAST *stative.*STAT

ol dros amryw genhedlaethau.
*track.*N.M.SG[or]rear.ADJ *over.*PREP+SM *several.*PREQ *generation.*N.F.PL+SM[or]generations.N.F.PL+SM

(51) **Yna ebe fi, Pwy wnaeth y**
*there.*ADV *said.V* *I.*PRON.1S+SM *who.*PRON *do.*V.3S.PAST+SM *that.*PRON.REL

dyn cyntaf?
*be.*V.3P.PRES[or]man.N.M.SG *first.*ORD

(52) **a phwy wnaeth y fuwch**
and.CONJ *who*.PRON+AM *do*.V.3S.PAST+SM *the*.DET.DEF *cow*.N.F.SG+SM

gyntaf, a ’r llew cyntaf, ac
first.ORD+SM *and*.CONJ *the*.DET.DEF *lion*.N.M.SG *first*.ORD *and*.CONJ

o ba le
he.PRON.M.3S.SPOKEN[or]from.PREP[or]of.PREP *which*.ADJ+SM *place*.N.M.SG+SM[or]where.INT+SM

y mae ’r gilionen yn dyfod, am
that.PRON.REL *be*.V.3S.PRES *the*.DET.DEF *unk* *stative*.STAT *come*.V.INFIN *for*.PREP

na’s gall un
which.....not.PRON *be_able*.V.3S.PRES[or]be_able.V.2S.IMPER[or]sane.ADJ+SM *one*.NUM

dyn ei gwneud hi?
be.V.3P.PRES[or]man.N.M.SG[or]draw_.V.3S.PRES+SM *her*.ADJ.POSS *make*.V.INFIN *she*.PRON.F.3S

(53) **Fy mam a ymddangosodd mewn gofid mawr;**
my.ADJ.POSS *mother*.N.F.SG *and*.CONJ *appear*.V.3S.PAST *in*.PREP *concern*.N.M.SG *big*.ADJ

(54) **hi ofnodd naill ai bod fy**
she.PRON.F.3S *fear*.V.3S.PAST *either*.ADJ[or]either.CONJ *or*.CONJ *be*.V.INFIN *my*.ADJ.POSS

synhwyrau i wedi adfeilio, neu fy mod
senses.N.M.PL *to*.PREP *after*.PREP *decay*.V.INFIN *or*.CONJ *my*.ADJ.POSS *be*.V.INFIN+NM

yn ynfyd.
stative.STAT *foolish*.ADJ

(55) **Fy nhad ddaeth i mewn, a**
my.ADJ.POSS *father*.N.M.SG+NM *come*.V.3S.PAST+SM *I*.PRON.1S[or]to.PREP *in*.PREP *and*.CONJ

phan welodd efe hi mewn galar
when.CONJ+AM *see*.V.3S.PAST+SM *he[or]he,.him,.it*.PRON *she*.PRON.F.3S *in*.PREP *grief*.N.M.SG

fe ofynnodd iddi yr achos, ond
what.INT+SM *ask*.V.3S.PAST+SM *to_her*.PREP+PRON.F.3S *the*.DET.DEF *cause*.N.M.SG *but*.CONJ

pan adroddodd hi iddo ef ein
when.CONJ *recite*.V.3S.PAST *she*.PRON.F.3S *to_him*.PREP+PRON.M.3S *he* *our*.ADJ.POSS

hymddiddanion ni, yr oedd ef yn
conversation.N.M.PL+H *we*.PRON.1P *that*.PRON.REL *be*.V.3S.IMPERF *he* *stative*.STAT

anfoddlon iawn i mi, ac a ddywedodd
unwilling.ADJ *very*.ADV *to*.PREP *I*.PRON.1S *and*.CONJ *and*.CONJ *say*.V.3S.PAST+SM

wrthyf y cospai efe fi
to_me.PREP+PRON.1S *that*.PRON.REL *punish*.V.3S.IMPERF *he[or]he,.him,.it*.PRON *I*.PRON.1S+SM

yn chwerw os byddwn fyth mor aflonydd ond
stative.STAT *bitter*.ADJ *if*.CONJ *be*.V.1P.FUT *never*.ADV+SM *so*.ADV *restless*.ADJ *but*.CONJ

hynny;
that.PRON.SP

(56) **fel y bwriadais na ddywedwn**
like.CONJ *that*.PRON.REL *intend*.V.1S.PAST.SPOKEN *neg*.PRT *say*.V.1S.IMPERF+SM[or]say.V.1P.PRES+SM

ddim rhagor wrtho byth mwyach.
not.ADV+SM *more*.QUAN *to_him*.PREP+PRON.M.3S *never*.ADV *any.more*.ADV

(57) **Ond mi dyfais yn annedwydd iawn**
but.CONJ aff.PRT device.N.F.SG[or]grow.V.1S.PAST+SM stative.STAT unhappy.ADJ very.ADV
ynnof fy hun;
in_me.PREP+PRON.1S my.ADJ.POSS self.PRON.SG

(58) **fy mherthynasau a 'm cydnabod a**
my.ADJ.POSS relations.N.F.PL and.CONJ my.ADJ.POSS acknowledge.V.INFIN and.CONJ
gynnygasant trwy bob moddion ag
offer.V.3P.PAST+SM[or]offer.V.3P.PAST+SM through.PREP each.PREQ+SM means.N.M.PL with.PREP
allent fy nifyrru, trwy fy
be_able.V.3P.IMPERF+SM my.ADJ.POSS amuse.V.INFIN+NM through.PREP my.ADJ.POSS
nghymmeryd I i farchogaeth ar eifr (yr
take.V.INFIN+NM to.PREP to.PREP ride.V.INFIN+SM on.PREP goats.N.F.PL+SM the.DET.DEF
hyn sydd arfer gyffredin yn
this.PRON.SP be.V.3SP.PRES.REL habit.N.M.SG common.ADJ+SM stative.STAT[or]in.PREP
ein gwlad ni) ac i saethu â
our.ADJ.POSS country.N.F.SG we.PRON.1P and.CONJ to.PREP shoot.V.INFIN with.PREP
bwa a saeth;
bow.N.M.SG and.CONJ arrow.N.F.SG

(59) **ond ni's cefais ddim boddlonrwydd yn un**
but.CONJ neg.PRT+OBJ get.V.1S.PAST not.ADV+SM satisfaction.N.M.SG stative.STAT one.NUM
o 'r pethau hyn;
of.PREP the.DET.DEF things.N.M.PL this.ADJ.DEM.SP

(60) **ac ni's gallaswn fod yn**
and.CONJ neg.PRT+OBJ be_able.V.1S.PLUPERF be.V.INFIN+SM stative.STAT
esmwyth trwy un moddion pa beth bynnag:
smooth.ADJ[or]easing.ADJ through.PREP one.NUM means.N.M.PL which.ADJ what.INT -ever.ADJ

(61) **a 'm rhieni oedd yn**
and.CONJ my.ADJ.POSS parents.N.M.PL be.V.3S.IMPERF stative.STAT
bur anesmwyth fy ngweled
fairly.PREQ+SM[or]pure.ADJ+SM uneasy.ADJ my.ADJ.POSS see.V.3S.IMPER+NM
mor brudd a melancholi.
so.ADV wise.ADJ+SM and.CONJ melancholy.ADJ

Typeset using LaTeX (*latex-project.org*) on 30 November, 2011